ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

REVUE HELLÉNIQUE DE DROIT EUROPÉEN

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ικάρων 1, 551 02 Καλαμαριά - Θεσσαλονίκη

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

26ης Οκτωβρίου 3, 546 26 Θεσσαλονίκη

ΕΚΔΟΤΕΣ: Ομ. Καθηγ. ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ - ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ, Διευθύντρια ΚΔΕΟΔ (Ικάρων 1, 551 02 Καλαμαριά - Θεσσαλονίκη)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΦΙΝΟΚΑΛΙΩΤΗΣ, Πρόεδρος ΔΣΘ (26ης Οκτωβρίου 3, 546 26 Θεσσαλονίκη)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ομ. Καθηγητής ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΚΟΥΡΗΣ (Ικάρων 1, 551 02 Καλαμαριά - Θεσσαλονίκη)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ - ΕΚΤΥΠΩΣΗΣ: Γ.Σ. ΗΛΙΑΔΗΣ (Μεσολογγίου 21, 553 37 Τριανδρία - Θεσσαλονίκη)

REVUE JURIDIQUE TRIMESTRIELLE

PROPRIÉTAIRES: CENTRE DE DROIT ÉCONOMIQUE INTERNATIONAL ET EUROPÉEN
rue Ikaron 1, 551 02 Kalamaria - Thessalonique

LE BARREAU DE THESSALONIKI
rue 26 Octobre 3, 546 26 Thessalonique

ÉDITEURS: Emer. Prof. CHRISTINA DELIYANNI - DIMITRAKOU, Directrice du CIEEL (Ikaron 1, 551 02 Kalamaria - Thessalonique)

DIMITRIOS FINOKALIOTIS, Président du Barreau de Thessalonique (rue 26 Octobre 3, 546 26 Thessalonique)

DIRECTEUR: Emer. Prof. VASSILIOS SKOURIS (Ikaron 1, 551 02 Kalamaria - Thessalonique)

IMPRIMÉRIE: G.S. ILIADIS (Mesologiou 21, 553 37 Triandria - Thessalonique)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
REVUE HELLÉNIQUE DE DROIT EUROPÉEN

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Β. ΤΖΩΡΤΖΗ, Σ. ΜΑΥΡΙΔΗΣ

Χειρόγραφα για δημοσίευση και βιβλία για παρουσίαση ή βιβλιοκρισίες αποστέλλονται στην υπεύθυνη σύνταξης κ. ΒΙΡΓΙΝΙΑ ΤΖΩΡΤΖΗ, Επίκ. Καθηγήτρια Νομικής Σχολής Δ.Π.Θ., Γραμματέα ΚΔΕΟΔ, Δικηγόρο (hreltzortzi@gmail.com) - Ταχ. Θυρίδα 14, 551 02 Καλαμαριά - Θεσσαλονίκη, τηλ.: 2310 486 937

Εγγραφές συνδρομητών, παραγγελίες παλαιών τόμων/ανατύπων, εξόφληση συνδρομών:

Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης
κ. ΣΤΕΛΛΑ ΔΟΔΟΥΡΑ
sdodoura@gmail.com
Δικαστικό Μέγαρο
26ης Οκτωβρίου 3
546 26, Θεσσαλονίκη
τηλ.: 2310 542 986
fax: 2310 500 875

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
Φυσικά Πρόσωπα	€ 36
Νομικά Πρόσωπα	€ 42
Φοιτητές - ασκούμενοι δικηγόροι	€ 18
Τιμή παλαιών τόμων	
από 1981 έως 1990	€ 10
από 1991 έως 1993	€ 13
1994 και 1995	€ 15
1996	€ 18
1997 έως 2000	€ 30
2001 έως 2005	€ 36
Τιμή εκάστου τεύχους	€ 9

Εκτύπωση - Σελιδοποίηση: Γ.Σ. ΗΛΙΑΔΗΣ (Μεσολογγίου 21, 553 37 Τριανδρία - Θεσσαλονίκη, Τηλ. 2310 925768)
© 2022 Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
REVUE HELLÉNIQUE DE DROIT EUROPÉEN

SECRÉTARIAT: V. TZORTZI, S. MAVRIDIS

Tous les manuscrits ainsi que les livres pour présentation ou compte-rendu doivent être envoyés à Mme V. TZORTZI, Professeure Assistante de la Faculté de Droit de l'Université Démocrite de Thrace, Secrétaire du CIEEL, Avocat, responsable pour la rédaction (hreltzortzi@gmail.com) - Boîte Postale 14, 551 02 Kalamaria - Thessalonique, tel: 2310 486 937

Souscriptions, paiements, commandes des anciens volumes, extraits: Barreau de Thessalonique
Mme STELLA DODOURA
sdodoura@gmail.com
Palais de Justice
rue 26 Octobre 3, 546 26 Thessalonique
tél.: 2310 542 986
fax: 2310 500 875

ABONNEMENTS ANNUELS	GRÈCE - ÉTRANGER
Personnes physiques	€ 36
Personnes morales	€ 42
Étudiants - Avocats stagiaires	€ 18
Prix des anciens volumes	
de 1981 à 1990	€ 10
de 1991 à 1993	€ 13
1994 et 1995	€ 15
1996	€ 18
1997 à 2000	€ 30
2001 à 2005	€ 36
Prix de fascicule	€ 9

Acheré d'imprimer sur les presses de G.S. ILIADIS (Mesologiou 21, 553 37 Triandria - Thessalonique, Tél. 2310 925768)

© 2022, Centre de Droit Économique International et Européen

Η Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου πρωτοεκδόθηκε το 1981 από τον αείμνηστο Καθηγητή Δημήτριο Ευρυγενή, ο οποίος διετέλεσε και Διευθυντής της για την περίοδο 1981-1985. Διευθυντής της Επιθεώρησης διετέλεσε επίσης από το 1986 μέχρι το 1999 και ο αείμνηστος Καθηγητής Κρατερός Ιωάννου. Στην Γραμματεία της Επιθεώρησης συμμετείχαν από την αρχή της κυκλοφορίας της ο Αλκιβιάδης Παναγόπουλος, δικηγόρος και μέλος του Δ.Σ. του ΚΔΕΟΔ, η επιστημονική συνεργάτις του ΚΔΕΟΔ κ. Στέλλα Ιωαννίδου, δικηγόρος, και η κ. Σοφία Μεγγλίδου, Δ.Ν., δικηγόρος, που είχε και την ευθύνη της ύλης της Επιθεώρησης από το 1981 μέχρι το 2007.

Το Δ.Σ. του ΚΔΕΟΔ απαρτίζεται από τους:
Ομ. Καθηγητή Β. ΣΚΟΥΡΗ, Πρόεδρο Δ.Σ.
Ομ. Καθηγήτρια Χρ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ - ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ, Διευθύντρια του ΚΔΕΟΔ
Δ. ΦΙΝΟΚΑΛΙΩΤΗ, εκπρόσωπο του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
Κ. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗ, εκπρόσωπο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης
Ρ. ΣΕΜΕΡΤΖΙΑΝ, εκπρόσωπο του ΥΠΟΙΑΝ

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Βανέζου Συλβάνα, LLM(c), Νομική Σχολή Πανεπιστημίου Λευκωσίας
Γαϊτανίδου Αθηνά, ΜΔΕ, Δικηγόρος, Υπότροφος «Δ. Ευρυγένη», ΚΔΕΟΔ
Θεοδωρίδης Π. Κωνσταντίνος, LLM, Δικηγόρος
Καπετάνιος Γεώργιος, ΜΔΕ, Δικηγόρος, Επιστ. Συνεργάτης ΚΔΕΟΔ, Στέλεχος ΜΟΠΑΔΙΣ
Καρδούλια Ευανθία, Δ.Ν., Λέκτορας Τουριστικού Δικαίου Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου
Λόραμ Κ. Έρρικα, LLM, Δικηγόρος
Μπαχσεβάνογλου-Δημητριάδου Ιωάννα, Γραφείο Προγραμμάτων, ΚΔΕΟΔ
Πασχαλίδης Πασχάλης, ΜΔΕ, Δικηγόρος, Επιστ. Συνεργάτης ΚΔΕΟΔ, Στέλεχος ΜοΚΕ
Σαπαρδάνη Μαρία, ΜΔΕ, Δικηγόρος, Επιστ. Συνεργάτις ΚΔΕΟΔ
Σγουρίδου Αικατερίνη, ΜΔΕ, Δικηγόρος, Επιστ. Συνεργάτις ΚΔΕΟΔ, Στέλεχος ΜοΚΕ
Στάθη Βασιλική, Δικηγόρος-Οικονομολόγος
Σώμη Σοφία, Βιβλιοθηκονόμος ΚΔΕΟΔ
Τοπαλνάκος Παύλος, Δ.Ν., Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω
Τσεβάς Χρήστος, Δ.Ν., Ειδικός Συνεργάτης Νομικής Σχολής ΔΠΘ, Δικηγόρος
Τσιτσιπά Έλλη, ΜΔΕ, Δικηγόρος, Υπότροφος «Δ. Ευρυγένη», ΚΔΕΟΔ
Φασούλης Βασίλης, Διδάκτωρ Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Περιεχόμενα 4/2022

ΑΡΘΡΑ

Ε. Καρδούλια

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η πολιτική της στον τομέα του τουρισμού 433

Σ. Βανέζου

Το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου σύμφωνα με την Οδηγία για την ψηφιακή ενιαία αγορά (άρθρο 15) 455

Π. Τοπαλνάκος

Γυναικοκτονία και Ποινικό Δίκαιο: Μία άδηλη διαδρομή στο πεδίο του αδίκου και της ενοχής 463

Β. Φασούλης

Τα μη νομοθετικά μέτρα εφαρμογής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού 475

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

I. Επικαιρότητα ΕΕ 495

II. e–πίκαιρα νομικής πληροφορικής 501

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

I. ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Α. Επισκόπηση Νομολογίας ΔΕΕ – ΓεΔΕΕ (Σεπτέμβριος – Νοέμβριος 2022) 509

Β. Σχολιασμένη Νομολογία ΔΕΕ – ΓεΔΕΕ

ΔΕΕ C-69/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Éloignement-Cannabis thérapeutique), 22.11.2022 (*Απαγόρευση απέλασης αλλοδαπού για λόγους υγείας*) – Παρατηρήσεις Π. Πασχαλίδης 529

II. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Α. Επισκόπηση Νομολογίας ΕΔΔΑ (Αύγουστος – Οκτώβριος 2022) 537

Β. Σχολιασμένη Νομολογία ΕΔΔΑ

ΕΔΔΑ, Προσφυγή No 31612/09, Pavlov και λοιποί κατά Ρωσίας, 11.10.2022 (*Περιβάλλον και προστασία της ιδιωτικής ζωής: η εξέλιξη του ευρωπαϊκού δικαίου δικαιωμάτων του ανθρώπου*) – Παρατηρήσεις Χ. Τσεβάς 555

III. ΕΘΝΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

ΣτΕ (Τμ. Γ' – Επταμελές), απόφαση αριθμ. 2775/2022, 30.12.2022 (*Διορισμός υπαλλήλου βάσει δολίως υποβληθέντων πλαστών δικαιολογητικών*) – Παρατηρήσεις Γ. Καπετάνιος 563

ΠΑΙΔΕΙΑ – ΕΡΕΥΝΑ

Τελετή απονομής τιμητικού τόμου στον Πρόεδρο του ΚΔΕΟΔ, Ομ. Καθηγητή κ. Βασίλειο Σκουρή 569

Διαδικτυακό συνέδριο στο πλαίσιο του προγράμματος Jean Monnet "Discourses on the Constitutional Identity of the European Union: The EU Charter of Fundamental Rights" με θέμα «Ψηφιοποίηση και Θεμελιώδη Δικαιώματα» – 24-26 Νοεμβρίου 2022 569

Διαδικτυακό συνέδριο στο πλαίσιο του προγράμματος Jean Monnet "Intellectual Property Protection in the EU: Contemporary Challenges and Prospects" με θέμα "Intellectual Property Protection in the EU: Challenges and Prospects" – 13-15 Δεκεμβρίου 2022 570

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

I. Βιβλιοπαρουσιάσεις 571

II. Το δίκαιο ΕΕ στα ελληνόγλωσσα νομικά περιοδικά: Δ΄Τρίμηνο 2022 573

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ ΕΕΕυρΔ 2022 581

Table of contents 4/2022

ARTICLES

E. Kardoulia
The European Union and its tourism policy 433

S. Vanezou
The relative right of press publishers under the Digital Single Market Directive (article 15) 455

P. Topalnakos
Femicide and Criminal Law: A dubious journey into the field of actus reus and mens rea 463

V. Fasoulis
The non-legislative measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child 475

DEVELOPMENTS IN THE EU

I. EU News 495

II. Information Technology e-news 501

CASE - LAW

I. COURT OF JUSTICE AND GENERAL COURT OF THE EU

A. Review of Jurisprudence CJEU – GCEU (September – November 2022) 509

B. Annotations CJEU - GCEU

CJEU C-69/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Éloignement-Cannabis thérapeutique), 22.11.2022 (*Prohibition of an alien's expulsion on health grounds*) – Annotation P. Paschalidis 529

II. EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

A. Review of Jurisprudence (August – October 2022) 537

B. Annotations

ECHR, Application No 31612/09, Pavlov and Others v. Russia, 11.10.2022 (*Environment and protection of private life: the evolution of European human rights law*) – Annotation Ch. Tsevas 555

III. NATIONAL COURTS

Council of State (Section C – 7-member), Judgment No 2775/2022, 30.12.2022 (*Appointment of public employees based on fraudulently submitted forged supporting documents*) – Annotation G. Kapetanios 563

CONFERENCES – RESEARCH

Ceremony for the offering of an honorary volume to the Chairman of the board of the CIEEL, Emeritus Professor Vassilios Skouris 569

Online conference in the framework of the Jean Monnet Programme "Discourses on the Constitutional Identity of the European Union: The EU Charter of Fundamental Rights" on "Digitalisation and Fundamental Rights" – 24-26 November 2022 569

Online conference in the framework of the Jean Monnet Programme "Intellectual Property Protection in the EU: Contemporary Challenges and Prospects" on "Intellectual Property Protection in the EU: Challenges and Prospects" – 13-15 December 2022 570

BIBLIOGRAPHY

I. Book reviews 571

II. The EU Law in Hellenic Legal Reviews: 4th Trimester 2022 573

HELLENIC REVIEW OF EUROPEAN LAW: ANNUAL TABLES 2022 581

Table des matières 4/2022

DOCTRINE

E. Kardoulia

L'Union européenne et sa politique touristique 433

S. Vanezou

Le droit relatif des éditeurs de presse en vertu de la directive sur le marché unique numérique (article 15) 455

P. Topalnakos

Le féminicide et le droit pénal: Un voyage douteux dans le domaine de l'actus reus et de la mens rea 463

V. Fasoulis

Les mesures non législatives de mise en œuvre de la Convention relative aux droits de l'enfant 475

DÉVELOPPEMENTS DANS L'UE

I. Nouvelles européennes 495

II. @-ctualités d'informatique juridique 501

JURISPRUDENCE

I. COUR DE JUSTICE ET TRIBUNAL DE L'UNION EUROPÉENNE

A. Revue de Jurisprudence CJUE – TUE (septembre – novembre 2022) 509

B. Notes CJUE – TUE

CJUE C-69/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Éloignement-Cannabis thérapeutique), 22.11.2022 (*Interdiction de l'expulsion d'un étranger pour des raisons de santé*) – Notes P. Paschalidis 529

II. COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

A. Revue de Jurisprudence (août – octobre 2022) 537

B. Notes

CEDH, Requête No 31612/09, Pavlov et autres c. Russie, 11.10.2022 (*Environnement et protection de la vie privée: l'évolution du droit européen des droits de l'homme*) – Notes Ch. Tsevas 555

III. JURIDICTIONS NATIONALES

Conseil d'État (Section C – 7 membres), Arrêt No 2775/2022, 30.12.2022 (*Nomination d'agents publics sur la base de faux justificatifs présentés frauduleusement*) – Notes G. Kapetanios 563

ÉDUCATION – RECHERCHE

Cérémonie de remise des Mélanges en l'honneur du Président du CIEEL, Professeur émérite Vassilios Skouris 569

Conférence en ligne dans le cadre du Programme Jean Monnet "Discours sur l'identité constitutionnelle de l'Union européenne: La Charte des droits fondamentaux de l'UE" sur "La numérisation et les droits fondamentaux" – 24-26 novembre 2022 569

Conférence en ligne dans le cadre du Programme Jean Monnet "Protection de la propriété intellectuelle dans l'UE: Défis contemporains et perspectives" sur "La protection de la propriété intellectuelle dans l'UE: Défis et perspectives" – 13-15 décembre 2022 570

DOCUMENTATION BIBLIOGRAPHIQUE

I. Revue bibliographique 571

II. Le droit européen dans les revues juridiques helléniques: 4ème Trimestre 2022 573

REVUE HELLÉNIQUE DE DROIT EUROPÉEN: TABLES ANNUELLES 2022 581

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚΕ	: Αφρική, Καραϊβική, Ειρηνικός
Αρμ	: Αρμενόπουλος
ΑρχΝ	: Αρχείο Νομολογίας
ΓεΔΕΕ	: Γενικό Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (μετονομασία του ΠΕΚ μετά την 01.12.2009)
ΓΣΔΕ	: Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT)
Δ	: Δίκη
ΔΕΕ	: Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (μετονομασία του ΔΕΚ μετά την 01.12.2009)
ΔΕΕτ.	: Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών
ΔΕΚ	: Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΕΝ	: Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας
ΔηΣΚΕ & αγορά	: Δημόσιες Συμβάσεις - Κρατικές Ενισχύσεις & αγορά
ΔιΜΕΕ	: Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης & Επικοινωνίας
ΔιΔικ	: Διοικητική Δίκη
ΔτΑ	: Δικαιώματα του Ανθρώπου (RHDH)
ΔΦΝ	: Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας
ΕΔΔΔΔ	: Επιθεώρησις Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικού Δικαίου
Ε.Δ.Κ.Α.	: Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως
ΕΕ	: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΕ	: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕυρΔ	: Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου (RHellDE)
ΕΖΕΣ	: Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών
ΕΕμπΔ	: Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου
ΕΕΝ	: Εφημερίς Ελλήνων Νομικών
ΕΕργΔ	: Επιθεώρησις Εργατικού Δικαίου
ΕΕυρΚ	: Επιθεώρηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΕΚ	: Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕλλΔνη	: Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΛΜ	: Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα
ΕΝΔ	: Επιθεώρηση Ναυτιλιακού Δικαίου
ΕΟΧ	: Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
Επι.Δ.Ε.	: Επιθεώρηση Δημοσίων Έργων
ΕπισκΕΔ	: Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΤρΑξΧρΔ	: Επιθεώρηση Τραπεζικού Αξιογραφικού και Χρηματιστηριακού Δικαίου
ΕυΒ	: Ευρωπαϊκό Βήμα
ΕυρΔΔΑ ή ΕΔΔΑ	: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕυρΕΔΑ ή ΕΕΔΑ	: Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕυρΚ	: Ευρωπαϊκές Κοινότητες
ΕυρΚοινβ	: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕυρΠολ	: Ευρωπαίων Πολιτεία
ΕυρΣΔΑ ή ΕΣΔΑ	: Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕφΑΔ	: Εφαρμογές Αστικού Δικαίου
ΕφημΔΔ	: Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου
ΘΠΔΔ	: Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου
ΚΕΠΑΑ	: Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Άμυνα και την Ασφάλεια
ΚΕΠΠΑ	: Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
ΚριτΕπιθ	: Κριτική Επιθεώρηση Νομικής Θεωρίας και Πράξης
ΝοΒ	: Νομικό Βήμα
ΠΕΚ	: Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΠερΔικ	: Περιβάλλον και Δίκαιο
ΠΛογ	: Ποινικός Λόγος
ΠΝ	: Πειραϊκή Νομολογία
ΠοινΔικ	: Ποινική Δικαιοσύνη
ΠοινΧρ	: Ποινικά Χρονικά
ΠρΠροσχ	: Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως και προσαρμογής των συνθηκών

ΣΛΕΕ : Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΕΕ : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
Συλλ. : Συλλογή Νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΣυλλΥπ : Συλλογή Υπαλληλικών Υποθέσεων
ΣυνθΕΕ : Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣυνθΕΚ : Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΣυνθΕΚΑΕ : Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας
ΣυνθΕΚΑΧ : Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα
ΣυνθΕΟΚ : Συνθήκη Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας
ΤεΣ : Τεύχος εκτός σειράς
ΤοΣ : Σύνταγμα (Το)
Υπερ : Υπεράσπιση
ΦΠΑ : Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧρηΔικ : Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο
ΧρΙΔ : Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου
AcP : Archiv für civilische Praxis
AFDI : Annuaire Français de Droit International
AJCL : American Journal of Comparative Law (The)
AJDA : Actualité Juridique du Droit Administratif
AJIL : American Journal of International Law
AöR : Archiv des öffentlichen Rechts
ASL : Air and Space Law
BB : Der Betriebs - Berater
CDE : Cahiers de Droit Européen
CJEU : Court of Justice of the European Union
CJUE : Cour de Justice de l'Union Européenne
Clunet : Journal du Droit International (J.D.I.)
C.M.L.R. : Common Market Law Reports
CML Rev. : Common Market Law Review
CommLP : Commercial Law Practitioner
CONSUM.L.J. : Consumer Law Journal
DZWir : Deutsche Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
EA : Europa-Archiv
EBRL : European Business Law Review
ECHR : European Convention on Human Rights
E.C.L.R. : European Competition Law Review
EELR : European Environmental Law Review
E.H.R.L.R. : European Human Rights Law Review
E.H.R.R. : European Human Rights Reports
EIPR : European Intellectual Property Review
EJIL : European Journal of International Law
ELJ : European Law Journal
E.L.Rev. : European Law Review
Elrev./HR : European Law Review / Human Rights Survey
EPL : European Public Law
ERPL : European Review of Private Law-Revue Européenne de Droit Privé - Europäische Zeitschrift für Privatrecht
EStAL : European State Aid Law Quarterly
ETL : European Transport Law - Droit Européen des Transports - Europäisches Transportrecht
EuGRZ : Europäische Grundrechte - Zeitschrift
EuR : Europarecht
EuZW : Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
EWS : Europäische Wirtschafts - und Steuerrecht
GATT : General Agreement on Tariffs and Trade (ΓΣΔΕ)
GATS : General Agreement on Trade Services
GCEU : General Court of the European Union
GRUR Int. : Gewerblicher Rechtschutz und Urheberrecht - Internationaler Teil
HRLJ : Human Rights Law Journal

HRQ : Human Rights Quarterly
ICLQ : International and Comparative Law Quarterly (The)
IIC : International Review of Industrial Property and Copyright Law
I.L.M. : International Legal Materials
IPRax : Praxis des Internationalen Privat - und Verfahrensrechts
JCMS : Journal of Common Market Studies
J.D.I. : Journal du Droit International (Clunet)
JT : Journal des Tribunaux
JT-DE : Journal des Tribunaux - Droit Européen
JWT : Journal of World Trade
JZ : Juristen Zeitung
LIEI : Legal Issues of European Integration
MJ : Maastricht Journal of European und Comparative Law
MLR : Modern Law Review (The)
NJW : Neue Juristische Wochenschrift
NQHR : Netherlands Quarterly of Human Rights
NVWZ : Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht
PPLR : Public Procurement Law Review
RabelsZ : Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht
R.A.E. : Revue des Affaires Européennes
RCADI : Recueil des Cours de l' Académie de Droit International de La Haye
RCC : Revue de la Concurrence et de la Consommation - Droit et Marchés
R.D.P. : Revue du droit public
RDUE : Revue du Droit de l'Union Européenne (ως το 1999 Revue du Marché Unique Européen - RMUE)
RECIEL : Revue of European Community and International Environmental Law - Access to Environmental Information
REDC : Revue Européenne de Droit de la Consommation
Rev.inst.eur. : Revista de instituciones europeas
Rev.trim.dr.h. : Revue trimestrielle des droits de l' homme
RFDA : Revue Française de Droit Administratif
RFDC : Revue Française de Droit Constitutionnel
RGDIP : Revue Générale de Droit International Public
RHDH : Revue Hellénique de Droits de l' Homme (ΔτΑ)
RHDI : Revue Hellénique de Droit International
RHellDE : Revue Hellénique de Droit Européen (ΕΕΕυρΔ)
RIDPC : Rivista Italiana di Diritto Pubblico Comunitario
Riv.dir.eur. : Rivista di diritto europeo
RIW : Recht der Internationalen Wirtschaft
RMC : Revue du Marché Commun (από το 1991 Revue du Marché Commun et de l' Union Européenne - RMCUE)
RMCUE : Revue du Marché Commun et de l' Union Européenne από το 1991 (ως το 1990 Revue du Marché Commun - RMC)
RMUE : Revue du Marché Unique Européen (από το 2000 Revue du Droit de l' Union Européenne- RDUE)
RTDeur. : Revue Trimestrielle de Droit Européen
RUDH : Revue Universelle des Droits de l' Homme
TRIPS : Trade Related Intellectual Property Rights
TUE : Tribunal de l'Union Européenne
WRP : Wettbewerb in Recht und Praxis
WuW : Wirtschaft und Wettbewerb
YBEL : Yearbook of European Law
ZEuP : Zeitschrift für Europäisches Privatrecht
ZEuS : Zeitschrift für Europarechtliche Studien
ZfRV : Zeitschrift für Rechtsvergleichung - Internationales Privatrecht und Europarecht
ZHR : Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Wirtschaftsrecht
ZSE : Zeitschrift für Staats - und Europawissenschaften
ZVgIRWiss : Zeitschrift für Vergleichende Rechtswissenschaft

Υπόδειγμα παραπομπής στην Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου: ΕΕΕυρΔ, 1981, σ. 259, HREL, 1981, p. 259, RHellDE, 1981, p. 259

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η πολιτική της στον τομέα του τουρισμού

*Ευανθία Καρδούλια**

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται τα θεσμικά μέτρα και τις δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο του τουρισμού από το έτος 1981 μέχρι σήμερα. Η μελέτη εκκινεί με μια αναφορά στα σημαντικότερα βήματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τη δημιουργία μιας κοινοτικής πολιτικής για τον τουρισμό και στα ειδικά μέτρα, με τη μορφή Συστάσεων, που το Συμβούλιο έλαβε για τους τουρίστες-καταναλωτές. Εν συνεχεία, η μελέτη εστιάζει στην πρώτη αναφορά του τουρισμού σε κείμενο πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου, και συγκεκριμένα στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, και περιγράφει τα θεσμικά μέτρα και τις δράσεις στο πεδίο του τουρισμού μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Επιπροσθέτως, η μελέτη επικεντρώνεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας, με την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησε υποστηρικτική-συντονιστική-συμπληρωματική της δράση των κρατών μελών αρμοδιότητα στον τομέα του τουρισμού. Παράλληλα, περιγράφονται οι δράσεις του Συμβουλίου, του Κοινοβουλίου και της Επιτροπής ιδίως προς την κατεύθυνση της ενθάρρυνσης της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού τουριστικού τομέα, της προώθησης ενός βιώσιμου και ποιοτικού τουρισμού και της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία στον τουρισμό. Στο πλαίσιο της μελέτης, παρουσιάζονται και τα μέτρα που έλαβε η Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα του τουρισμού την περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού, του πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και της ενεργειακής κρίσης. Η μελέτη καταλήγει στο ότι, όσο επιτυχημένη και αν ήταν η μέχρι τώρα ευρωπαϊκή τουριστική πολιτική, τα προαναφερθέντα γεγονότα κατέδειξαν ότι πρέπει τα ευρωπαϊκά όργανα να συνεχίσουν να βρίσκουν λύσεις για τον περιορισμό των συνεπειών της πανδημίας, του πολέμου στην Ουκρανία και της ενεργειακής κρίσης, με γνώμονα τη δίκαιη εξισορρόπηση των δικαιωμάτων των τουριστών και των συμφερόντων των τουριστικών επιχειρήσεων.

Ευρωπαϊκή Ένωση – τουρισμός – ευρωπαϊκή τουριστική πολιτική – προστασία του τουρίστα – θεσμικά μέτρα – δράσεις

1. Τα θεσμικά μέτρα στο πεδίο του τουρισμού πριν από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ

Ο τουρισμός δεν περιλαμβανόταν στις διατάξεις της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Συνθήκη ΕΟΚ, γνωστή και ως Συνθήκη της Ρώμης), η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου 1957. Τα έξι αρχικά μέλη της ενδιαφέρονταν μεν για τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς και μιας τελωνειακής ένωσης καθώς και για την εφαρμογή κοινών πολιτικών, ωστόσο το ενδιαφέρον τους δεν εντοπιζόταν τόσο στην προσέλκυση όσο στην «εξαγωγή» τουριστών. Παρά το γεγονός ότι η προαναφερθείσα Συνθήκη δεν έκανε καμία αναφορά στον τουρισμό ή στην τουριστική πολιτική, φαίνεται πως η Κοινότητα εκδήλωνε έντονο ενδιαφέρον για τον τουρισμό. Για παράδειγμα, με βάση το άρθρο 150 του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπου γίνεται λόγος για τη σύσταση μόνιμων επιτροπών με αρμοδιότητες που καθορίζονται στο Παράρτημα του Κανονισμού, ιδρύθηκε το 1973 η Επιτροπή Περιφερειακής Πολιτικής Μεταφορών και Τουρισμού. Η εν λόγω Επιτροπή είχε αρμοδιότητες για τους τομείς των ταχυδρομικών υπηρεσιών, του τουρισμού και των μεταφορών.

Επίσης, αποφασιστικής σημασίας για τη στροφή της Κοινότητας προς τον τομέα του τουρισμού και τη συνακόλουθη χάραξη μιας κοινής τουριστικής πολιτικής ήταν η προσχώρηση της Ελλάδας στους κόλπους της Κοινότητας την 1η Ιανουαρίου 1981 και πέντε χρόνια αργότερα, την 1η Ιανουαρίου 1986, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, μεσογειακών χωρών για τις οποίες ο τουρισμός αποτελούσε σημαίνοντα παράγοντα των οικονομιών τους. Από τότε η Κοινότητα άρχισε να εκδίδει τις πρώτες – θεσμικού χαρακτήρα – πράξεις της (ψηφίσματα, αποφάσεις κ.λπ.) και να πραγματοποιεί τα πρώτα σημαντικά – αν και αρχικά δειλά – βήματα για τη δημιουργία και ανάπτυξη μιας κοινοτικής πολιτικής για τον τουρισμό.

Το πρώτο, σαφώς προσανατολισμένο προς την ανάπτυξη του τουρισμού, κείμενο ήταν η Ανακοίνωση της Επιτροπής της 1ης Ιουλίου 1982 με τίτλο «Βασικές κατευθυντήριες γραμμές της κοινοτικής πολιτικής στον τομέα του τουρισμού» (COM(82) 385)[1]. Στόχος ήταν να αναδειχθούν οι διαστάσεις του τουρισμού, στις οποίες θα μπορούσε να αναληφθεί δράση σε κοινοτικό επίπεδο, είτε συμπληρωματικά είτε μέσω του συντονισμού εθνικών πολιτικών, κάτι που θα μπορούσε να επιλύσει μέρος των προβλημάτων του τουρισμού εντός της Κοινότητας. Για παράδειγμα, έμφαση δόθηκε στη σημασία του τουρισμού στην Κοινότητα, στην ελεύθερη κυκλοφορία και

* *Δ.Ν., Λέκτορας Τουριστικού Δικαίου Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου*

1. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Initial Guidelines for a Community Policy on Tourism, Communication from the Commission to the Council, COM(82) 385, Brussels, 01.07.1982, σσ. 1-10. Διαθέσιμο στο: http://aei.pitt.edu/5061/1/5061.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 15.10.2022).